

OBSAH

Předmluva	5
Úvod (T)	6
I. A. ZEMĚ JAKO SOUČÁST VESMÍRU (T)	
A. 1. Materialistické pojetí vesmíru	8
2. Základní astronomické pojmy (T, Š)	10
3. Zdánlivý pohyb kosmických těles po hvězdné sféře	20
4. Orientace na hvězdné sféře	22
4. a. Souřadnice kosmických těles	22
b. Systém obzorníkových souřadnic	23
c. Systém rovníkových souřadnic	25
d. Vztahy mezi soustavou horizontálních a ekvatoreálních souřadnic	28
I. B. ZEMĚ JAKO SOUČÁST SLUNEČNÍ SOUSTAVY (T)	
B. 1. a. Geocentrický a heliocentrický systém	31
Keplerovy zákony	33
Newtonův gravitační zákon	35
b. Měsíc — družice Země	36
c. Umělé družice Země a oběžnice Slunce	38
d. Zatmění Slunce a Měsíce	40
2. a. Refrakce, difúze a absorpce světla	46
b. Soumrak a svítání	49
c. Zdánlivý pohyb Slunce během roku	52
3. Pohyby Země	56
3. a. Rotační pohyb Země. Důkazy a důsledky rotace	56
b. Revoluční pohyb Země a jeho důsledky (T, Š)	58
c. Precesní a nutační pohyb	62
d. Slapové pohyby	65
4. Čas a jeho měření	70
4. a. Základní jednotky časomíry (T, Š)	70
b. Kalendář	78

I. C. ZEMSKÉ TĚLESO (T)

C. 1. Tvar a velikost Země	81
1. a. Kulový tvar Země	81
b. Elipsoidický tvar Země	82
c. Země jako geoid	83
d. Zemský (referenční) elipsoid	84
e. Rozměry zemského tělesa (T, Š)	87
2. Orientace na povrchu zeměkoule	90
2. a. Zeměpisná síť (T, Š)	90
b. Absolutní a relativní výška	98
3. Astronomické určování polohy bodu na zeměkouli	99
3. a. Určení zeměpisné šířky podle polohy hvězd a Slunce	100
b. Určení zeměpisné délky z rozdílu místních časů	104

II. A. ZOBRAZOVÁNÍ ZEMSKÉHO POVRCHU (T)

A. 1. Topografické průmětny	106
2. Třídění map	108
Plány	108
Mapy topografické	110
Mapy geografické	110
3. Měřítko plánů a map (T, Š)	112
4. Obsah map	115
4. a. Znázornění situace	116
b. Znázornění terénu	118
c. Měření délek, úhlů a ploch na topografických mapách (Š)	121
d. Profily a jejich užití (Š)	132
e. Názvoslovný obsah map	136
6. Kartografická generalizace	137
7. Sestrojování kopií map (Š)	138

II. B. PŘEHLED PRACÍ PŘI VZNIKU MAP

B. 1. Práce astronomické, geodetické a topografické (T)	143
1. a. Triangulace (T)	145
b. Úhломěrné stroje a čtení úhlových hodnot (Š)	146
c. Podrobné měření polohopisu (situační měření) (T, Š)	154
d. Měření výšek bodů v krajině (T, Š)	163
e. Tacheometrie (T)	171
f. Fotogrammetrie (T)	173
2. Řešení základních úloh v přírodě (Š)	175
Orientace mapy	175
Určení stanoviště na mapě	177

Práce s topografickou busolou	180
Vytyčování přímek a pravých úhlů	187
Měření úhlů a délek	191
Odhady vzdáleností a výšek	194
Měření ploch	198
Kreslení panoramatického náčrtu	199
Kreslení mapového a topografického náčrtu	201
3. Práce kartografické a reprodukční (Š)	204
3. a. Zobrazovací způsoby geografických map (Š)	205
Zobrazovací způsoby azimutální (Š)	209
1. Projekce gnómonická	210
2. Projekce stereografická	213
3. Projekce ortografická	217
4. Plochojevné azimutální zobrazení Lambertovo	219
5. Vyrovnávací azimutální zobrazení Postelovo	221
Zobrazovací způsoby válcové (Š)	223
6. Plochojevná válcová projekce Lambertova	226
7. Vyrovnávací válcové zobrazení čtvercové (Marinovo)	226
8. Úhlojevné válcové zobrazení Mercatorovo	228
9. Úhlojevné zobrazení Gaussovo — Krügerovo	233
Zobrazovací způsoby kuželové (Š)	235
10. Vyrovnávací kuželové zobrazení Ptolemaiovo	236
11. Konformní kuželové zobrazení Gaussovo	238
Zobrazovací způsoby obecné (Š)	239
12. Zobrazení Grintenovo	241
13. Plochojevné zobrazení Sansonovo	242
14. Plochojevné zobrazení Bonneovo	244
5. Zobrazení mnohokuželová	245
3. b. Redakce, sestavení a kresba mapy (T, Š)	248
3. c. Reprodukce a tisk mapy (T, Š)	250

II. C. ČESKOSLOVENSKÉ MAPOVÉ DÍLO (Š)

C. 1. Staré mapy našich zemí	251
2. Vojenská mapování v našich zemích	255
3. Základní československé mapy	256
4. Mapy tematické (užité)	262
5. Atlasy a glóbusy	267
6. Naše zeměpisné školní nástěnné mapy	272
7. Mapy pro plánování a hospodářskou výstavbu a mapy pro veřejnost	273
8. Plastické mapy a modely	275
<i>Tabulky</i>	278

<i>Literatura</i>	282
<i>Seznam vyobrazení</i>	284
<i>Rejstřík</i>	288